

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2013. január 31. *

„Előzetes döntéshozatalra utalás — EUMSZ 267. cikk — A »nemzeti bíróság« fogalma — A Bíróság hatáskörének hiánya”

A C-394/11. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Komisia za zashtita ot diskriminatsia (Bulgária) a Bírósághoz 2011. július 25-én érkezett, 2011. július 19-i határozatával terjesztett elő az előtte

Valeri Hariev Belov

és

a **CHEZ Elektro Balgaria AD,**

Lidia Georgieva Dimitrova,

Roselina Dimitrova Kostova

Kremena Stoyanova Stoyanova,

a **CHEZ Razpredelenie Balgaria AD,**

Ivan Kovarzhchik,

Atanas Antonov Dandarov,

Irzhi Postolka

Vladimir Marek,

a **Darzhavna Komisia po energiyno i vodno regulirane**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: L. Bay Larsen, a negyedik tanács elnökeként eljáró bíró, J.-C. Bonichot, C. Toader, A. Prechal (előadó) és E. Jarašiūnas bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

* Az eljárás nyelve: bolgár.

hivatalvezető: M. Aleksejev tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2012. július 11-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- V. H. Belov képviselőjében G. Chernicherska ügyvéd,
 - a CHEZ Elektro Balgaria AD és a CHEZ Razpredelenie Balgaria AD képviselőjében A. Ganev és V. Bozhilov ügyvédek,
 - a bolgár kormány képviselőjében T. Ivanov és D. Drambozova, meghatalmazotti minőségben,
 - az Európai Bizottság képviselőjében J. Enegren és D. Roussanov, meghatalmazotti minőségben,
- a főtanácsnok indítványának 2012. szeptember 20-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
- meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv (HL L 180., 22. o.; magyar nyelvű különkiadás 20. fejezet, 1. kötet, 23. o.) 2. cikke (2) és (3) bekezdésének, 3. cikke (1) bekezdése h) pontjának és 8. cikke (1) bekezdésének, a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 211. o.) 3. cikke (5) bekezdésének, az energia-végfelhasználás hatékonyságáról és az energetikai szolgáltatásokról, valamint a 93/76/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2006. április 5-i 2006/32/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 114., 64. o.) (29) preambulumbekkezdésének és 1. cikkének, valamint 13. cikke (1) bekezdésének, a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2009. július 13-i 2009/72/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 11., 55. o.) 3. cikke (7) bekezdésének, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája 38. cikkének értelmezésére vonatkozik.
- 2 Ezt a kérelmet annak megállapítására, hogy a Montana (Bulgária) városának két, többségében a roma közösség tagjai által benépesített területében a villamosenergiafogyasztás-mérők hétméteres magasságban az árammal ellátott lakásokon kívül található villanyoszlopokra történő felhelyezése etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül-e, és ha igen, a szóban forgó hátrányos megkülönböztetés beszüntetésére és a hátrányos megkülönböztetést alkalmazók esetleges bírságok megfizetésére való kötelezésére irányuló eljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 2000/43 irányelv 2. cikkének (2) és (3) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

„(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában:

- a) közvetlen megkülönböztetés [helyesen: közvetlen hátrányos megkülönböztetés] áll fenn, ha egy személlyel szemben faji vagy etnikai alapon kevésbé kedvezően járnak el, mint ahogyan egy másik személlyel szemben hasonló helyzetben eljárnak, eljárak vagy eljárának;
- b) közvetett megkülönböztetés [helyesen: közvetett hátrányos megkülönböztetés] áll fenn, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az egy faji vagy etnikai származású személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan érint, kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek.

(3) Az (1) bekezdés értelmében a zaklatás megkülönböztetésnek [helyesen: hátrányos megkülönböztetésnek] minősül, amikor faji vagy etnikai származáshoz kapcsolódó nem kívánt magatartás történik azzal a céllal vagy hatással, hogy egy személy méltóságát megsértse, és megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszégyenítő vagy támadó környezetet alakítson ki. Ebben az összefüggésben a zaklatás fogalma a tagállamok nemzeti jogszabályaival és gyakorlatával összhangban határozható meg.”

- 4 A 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének h) pontja meghatározza:

„A Közösségre ruházott hatáskörök keretein belül ez az irányelv vonatkozik minden személyre, mind a köz-, mind a magánszektorban, beleértve az állami szerveket is, a következők tekintetében:

[...]

- h) az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok nyújtása, amelyek a nyilvánosság számára hozzáférhetőek, beleértve a lakhatást [helyesen: a nyilvánosság rendelkezésére álló árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint ezen áruk szállítása és e szolgáltatások nyújtása, beleértve a lakással kapcsolatos árukat és szolgáltatásokat].”

- 5 A szóban forgó irányelv 8. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„A tagállamok nemzeti igazságszolgáltatási rendszerükkel összhangban meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az alperesnek kelljen bizonyítania, hogy az egyenlő bánásmód elve nem sérült, abban az esetben, ha azok a személyek, akiket saját állításuk szerint az egyenlő bánásmód elvének be nem tartása miatt sérelem ért, a bíróság vagy más, hatáskörrel rendelkező hatóság előtt olyan tényeket bizonyítanak, amelyekből vélelmezni lehet, hogy közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] történt.”

- 6 A 2000/43 irányelv 13. cikke az alábbiakat mondja ki:

„(1) A tagállamok kijelölnék egy vagy több szervet, amelyek feladata annak ösztönzése, hogy a személyek faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés nélküli [helyesen: hátrányos megkülönböztetés nélküli] egyenlő bánásmódja megvalósuljon. Ezek a szervek az emberi jogok vagy az egyének jogainak védelmére nemzeti szinten hivatott intézmények részét képezhetik.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a testületek hatásköre kiterjedjen arra, hogy:

- az áldozatok és a 7. cikk (2) bekezdésében említett egyesületek, szervezetek vagy más jogi személyek jogainak sérelme nélkül önálló segítséget nyújtsanak a megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] áldozatainak a megkülönböztetés miatti panaszaik [helyesen: a hátrányos megkülönböztetés miatti panaszaik] érvényesítése során,
- független vizsgálatokat folytassanak a megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] tárgyában,
- független jelentéseket adjanak ki, és javaslatot tegyenek bármely kérdésben, amely összefügg az ilyen megkülönböztetéssel [helyesen: hátrányos megkülönböztetéssel].”

A bolgár jog

- 7 A hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelemről szóló törvény (Zakon za zatschita ot diskriminatsia; a továbbiakban: ZZD) 4. cikke értelmében:

„(1) Tilos minden [...] etnikai származás alapján való közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés [...]

(2) Közvetlen hátrányos megkülönböztetés áll fenn, ha valamely személy az (1) bekezdésben meghatározott tulajdonságok alapján kedvezőtlenebb bánásmódban részesül, mint amelyben egy másik személy összehasonlítható és hasonló körülmények között részesül, részesült vagy részesülne.

(3) Közvetett hátrányos megkülönböztetés áll fenn, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat valamely személyt az (1) bekezdésben meghatározott tulajdonságok alapján más személyekhez képest hátrányosabb helyzetbe hoz, kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek.”

- 8 A ZZD 9. cikke úgy rendelkezik, hogy „[a]mennyiben egy hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem iránti eljárásban valamely fél azt állítja, hogy hátrányos megkülönböztetés áldozata lett, és olyan tényeket bizonyít, amelyekből vélelmezni lehet, hogy hátrányos megkülönböztetés történt, az alperesnek kell bizonyítania, hogy az egyenlő bánásmód elve nem sérült”.
- 9 A ZZD 37. cikke kimondja, hogy „[a]z áruk vagy a szolgáltatások nyújtását nem lehet megtagadni, azokat nem lehet alacsonyabb minőségi szinten vagy kedvezőtlenebb feltételek mellett nyújtani a 4. cikk (1) bekezdésében meghatározott tulajdonságok alapján”.
- 10 A ZZD „kiegészítő rendelkezések” (1) bekezdése akként határozza meg a „kedvezőtlen bánásmód” fogalmát, mint „minden olyan intézkedés, tevékenység vagy mulasztás, amely közvetlenül vagy közvetetten jogokat vagy jogos érdekeket sért”.
- 11 A ZZD egyébiránt tartalmaz bizonyos számú, a Komisia za zashtita ot diskriminatsiára (a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelemért felelős bizottság; a továbbiakban: KZD), többek között e szerv összetételére, feladataira vonatkozó és eljárásának meghatározására irányuló rendelkezést.
- 12 A ZZD 47. cikke ebben a tekintetben az alábbiakat mondja ki:

„A [KZD]:

1. megállapítja a jelen törvény vagy az egyenlő bánásmódra vonatkozó valamely más törvény sérelmét, és meghatározza a jogsértés elkövetőjét és az érintett személyt;

2. elrendeli a jogsértés megelőzését és beszüntetését, valamint az eredeti állapot helyreállítását;
3. meghatározott büntetéseket szab ki, és kényszerítő közigazgatási intézkedéseket alkalmaz;
4. a jelen törvény vagy az egyenlő bánásmódra vonatkozó valamely más törvény tiszteletben tartására vonatkozóan kötelező erejű utasításokat ad;
5. keresettel él a jelen törvényt vagy az egyenlő bánásmódra vonatkozó valamely más törvényt sértő közigazgatási intézkedésekkel szemben, peres eljárásokat indít és érdekelt félként lép fel a jelen törvény vagy az egyenlő bánásmódra vonatkozó valamely más törvény alapján indított ügyekben;
6. javaslatokat és ajánlásokat terjeszt az állami és helyi szervek elé a hátrányos megkülönböztető gyakorlatok elkerülése és a jelen törvényt vagy az egyenlő bánásmódra vonatkozó valamely más törvényt sértő intézkedéseik megsemmisítése érdekében;
7. nyilvántartást vezet a hatályba lépett határozatairól és kötelező erejű utasításairól;
8. véleményt nyújt a jogszabálytervezeteknek a hátrányos megkülönböztetés megelőzésére vonatkozó szabályozással való összeegyeztethetőségével kapcsolatban, és javaslatokat tesz jogi aktusok elfogadására, eltörlésére, módosítására, kiegészítésére vonatkozóan;
9. a hátrányos megkülönböztetés áldozatainak független segítséget nyújt a keresetindításban;
10. független tanulmányokat készít a hátrányos megkülönböztetésről;
11. független jelentéseket tesz közzé és ajánlásokat ad a hátrányos megkülönböztetéssel összefüggő bármely kérdéssel kapcsolatban;
12. a szervezetét és tevékenységét szabályozó rendeletben meghatározott egyéb feladatokat lát el.”

¹³ A ZZD 48. cikke kimondja:

„(1) A [KZD] az elnöke által meghatározott összetételben megvizsgálja az elé terjesztett ügyeket, és azokban döntést hoz.

(2) A [KZD] elnöke meghatározza a hátrányos megkülönböztetés alábbi formáira szakosodott állandó testületeket:

1. etnikai és faji alapon;
2. nemi alapon;
3. a 4. cikk (1) bekezdésében foglalt egyéb tulajdonságok alapján.

[...]”

¹⁴ A ZZD 50. cikke értelmében:

„A [KZD] előtti eljárások kezdeményezhetők:

1. az érintett személyek kérelmére;
2. a [KZD] kezdeményezésére;

3. természetes és jogi személyektől, vagy állami és helyi szervektől eredő panasz alapján.”

15 A ZZD 54. cikke kimondja:

„Az eljárás megindításakor a [KZD] elnöke az ügyet valamely testület hatáskörébe utalja, amely a tagjai közül előadót jelöl ki.”

16 A ZZD 55. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az előadó vizsgálati eljárást indít, amely során külső alkalmazottak és szakértők szolgáltatásait segítségül hívva beszerzi az ügy összes körülményeinek felderítéséhez szükséges írásbeli bizonyítékokat.

(2) A [KZD]-vel valamennyi személy, állami szerv és helyi önkormányzat együttműködik a vizsgálat során, és köteles tájékoztatást adni, illetve a kért iratokat benyújtani, valamint a szükséges felvilágosítással szolgálni.

[...]”

17 A ZZD 65. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A testület a határozatában:

1. megállapítja az elkövetett jogsértést;
2. meghatározza a jogsértés elkövetőjét és az érintett személyt;
3. meghatározza a büntetés nemét és mértékét;
4. közigazgatási kényszerintézkedéseket rendel el;
5. megállapítja, hogy nem történt jogsértés, és a keresetet elutasítja.”

18 A ZZD 68 cikk 1. pontja értelmében:

„A [KZD] határozataival szemben a közigazgatási eljárásról szóló törvény értelmében az érdekelt felekkel való közléstől számított tizennégy napon belül fellebbezéssel lehet élni.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

19 1998-ban és 1999-ben az állami villamosenergia-elosztó társaságok bizonyos számú, főként a roma közösség tagjai által benépesítettként ismert bolgár városnegyedben a villamosenergiafogyasztás-mérőket hétméteres magasságban, az árammal ellátott lakásokon kívül található villanyoszlopokon helyezték el.

20 Így jártak el többek között Montana város „Ogosta” és „Kosharnik” kerületében is, amelyeket köztudottan – a mai napig – főként a roma közösség tagjai népesítik be (a továbbiakban: az alapeljárás tárgyát képező intézkedés).

21 E két kerületben a villamosenergia-szolgáltatást és –elosztást az energiaágazat privatizációját követően időközben többek között a CHEZ Elektro Balgaria AD (a továbbiakban: CEB) villamosenergia-ellátó társaság és a CHEZ Razpredelenie Balgaria AD (a továbbiakban: CRB), a villamosenergia-elosztó hálózatot tulajdonában tartó társaság vette át.

- 22 A CRB villamosenergia-elosztó hálózatának használatára vonatkozó általános szerződési feltételek (a továbbiakban: a CRB általános szerződési feltételei) 27. cikke az (1) bekezdésében úgy rendelkezik, hogy „[a] kereskedelmi fogyasztásmérőket, beleértve a díjmérő készülékeket is, oly módon kell elhelyezni, hogy a fogyasztó figyelemmel tudja kísérni a fogyasztását”. Ugyanezen 27. cikk (2) bekezdése ugyanakkor kimondja, hogy „[a]mennyiben a polgárok életének és egészségének, vagy a javak épségének megőrzése, a villamosenergia minőségének, az ellátás folyamatosságának, valamint a villamosenergia-ellátás rendszere biztonságának és megbízhatóságának fenntartása érdekében a kereskedelmi fogyasztásmérőket nehezen megközelíthető helyen helyezik el, a villamosenergia-elosztó vállalkozás kötelezettséget vállal arra, hogy a fogyasztó írásbeli megkeresésére három napon belül saját költségén biztosítja a leolvasás lehetőségét”.
- 23 A magát roma nemzetiségűnek valló V. H. Belov „Ogosta” kerületében lakik. Tekintettel arra, hogy az alapeljárás tárgyát képező intézkedés mind őt, mind pedig ebben a kerületben és a „Kosharnik” nevű kerületben villamos energiát fogyasztó roma nemzetiségű személyeket etnikai származásuk alapján és a ZZD 37. cikkét sértő módon hátrányosan megkülönbözteti, az érdekelt fél kérelemmel fordult a KZD-hez, amelyhez a szóban forgó kerület számos más lakója által aláírt tiltakozó levelet mellékel, azzal a céllal, hogy a KZD kötelezze a CEB-t arra, hogy ezzel az intézkedéssel hagyjon fel, és a CEB-vel szemben a ZZD által meghatározott büntetést szabjon ki.
- 24 A KZD úgy véli, hogy a V. H. Belov által kezdeményezett eljárás egyidejűleg keresetnek és panasznak minősül a ZZD 50. cikkének 1., illetve 3. pontja értelmében. Az „Ogosta” kerületnek az alapeljárás tárgyát képező intézkedéssel érintett lakosaként az érdekelt személy a maga nevében és az eljárásban felperesként jár el, míg ugyanezen kerület és a „Kosharnik” nevű kerület más lakói nevében eljárva panaszosnak minősül.
- 25 A KZD a CRB-t, mint a villamosenergiafogyasztás-mérők tulajdonosát, és a Darzhavna Komisia po energiyu i vodno reguliranét (állami energia- és vízszabályozási bizottság), mint a CRB általános szerződési feltételeit jóváhagyó hatóságot is perbe vonta. Ugyanígy különböző természetes személyeket is, akikkel szemben a CEB és a CRB jogi képviselői minőségükben pénzbüntetés szabható ki, amennyiben a hátrányos megkülönböztetés bebizonyosodik.
- 26 A KZD előtt a CRB először is azt állítja, hogy az alapeljárás tárgyát képező intézkedés nem tekinthető hátrányos megkülönböztetésnek, mivel többek között az érintett kerületek valamennyi lakosát érinti megkülönböztetés nélkül, és egyetlen jogszabály sem írja elő a fogyasztónak a fogyasztásmérő leolvasásához fűződő jogát vagy jogos érdekét.
- 27 A CRB továbbá azt állítja, hogy az alapeljárás felperese nem szolgáltatott bizonyítékokat a tények alátámasztására, amelyekből egy ilyen hátrányos megkülönböztetés fennállására lehetne következtetni, amint azt a ZZD 9. cikke megköveteli.
- 28 Végül a CRB véleménye szerint az alapeljárás tárgyát képező intézkedés bevezetése semmiféle összefüggésben nem áll a szóban forgó két kerület fogyasztóinak etnikai származásával. Ezenkívül ezt – többek között a polgárok életét és egészségét, a villamosenergia-szolgáltatás biztonságát, minőségét és folyamatosságát veszélyeztető – infrastruktúrák állagromlásának és az áram jogtalan elsajátításának, valamint a más fogyasztókra ebből eredően háruló többletköltségek megelőzésére irányuló cél indokolja.
- 29 A CRB általános szerződési feltételeinek 27. cikke (2) bekezdését illetően a KZD megemlíti, hogy amennyiben a fogyasztó ezen rendelkezés értelmében a fogyasztásmérő leolvasását kéri, a CRB köteles három napon belül ingyenesen rendelkezésére bocsátani egy, a fogyasztásmérőhöz való hozzáférést biztosító különleges emelőkosarat. Ilyen esetben azonban maga a fogyasztó nem olvashatja le a fogyasztásmérő állását, hanem az emelőkosár használatára feljogosított személy közli azt vele. Ezen intézkedés konkrét alkalmazására egyébként még egyetlen esetben sem került sor.

- 30 Ami az ugyanezen általános szerződési feltételeknek a 17. cikk 6. pontjában meghatározott azon lehetőséget illeti, hogy kontroll-fogyasztásmérőket szereljenek fel a fogyasztók lakásában, az díjfizetés ellenében történhet, és a főmérő még ebben az esetben is hétméteres magasságban az árammal ellátott lakásokon kívül marad.
- 31 A KZD véleménye szerint az alapeljárás tárgyát képező intézkedés a ZZD 4. cikkének (3) bekezdése és 37. cikke értelmében etnikai származás alapján való közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül.
- 32 Arra hivatkozva ugyan, hogy a ZZD rendelkezéseit különösen a 2000/43 irányelv nemzeti jogba való átültetése érdekében fogadták el, a KZD mindazonáltal úgy véli, hogy az uniós jog értelmezése szükséges a döntésének meghozatalához.
- 33 Ebben a vonatkozásban különösen arra hivatkozik, hogy a ZZD 4. cikkének (2) és (3) bekezdése a ZZD kiegészítő rendelkezéseinek a Varhoven administratíven sad (legfelsőbb közigazgatási bíróság) által értelmezett (1) bekezdésének 7. pontjával összhangban azt feltételezi, hogy olyan hátrányos megkülönböztetésről legyen szó, amely a törvény által védett valamely jogot vagy jogos érdeket sért. Márpedig a villamosenergiafogyasztás-mérő leolvasása érdekében való hozzáféréshez fűződő jog esetén nem erről van szó. A KZD azt szeretné tudni, hogy egy ilyen értelmezés összeegyeztethető-e a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontjával.
- 34 Egyébiránt a KZD azzal érvel, hogy jóllehet a ZZD 9. cikke a 2000/43 irányelv 8. cikkének (1) bekezdését jóformán szó szerint vette át, a szóban forgó 8. cikk (1) bekezdésének bolgár nyelvi változata eltér ezen rendelkezés más nyelvi változataitól. A szóban forgó rendelkezés bolgár nyelvi változata ugyanis azt mondja ki, hogy az áldozatnak olyan tényeket kell feltárnia, amelyek a hátrányos megkülönböztetés fennállására engednek „következtetni”, míg más nyelvi változatok olyan tényekre utalnak, amelyek ennek „vélelmét” támasztják alá. A Varhoven administratíven sad egyébiránt a ZZD 9. cikkét, mint a klasszikus teljes körű bizonyítás általános szabályát alkalmazza, mivel többek között úgy ítéli meg, hogy tekintettel arra, hogy „Ogosta” és „Kosharnik” kerületekben nem csupán roma nemzetiségűek laknak, illetve figyelembe véve azt, hogy az alapeljárás tárgyát képező intézkedés nem az érintett személyek etnikai származásán alapul, nem bizonyított, hogy hátrányos megkülönböztetés történt.
- 35 Végül a Varhoven administratíven sad kimondta, hogy mindenesetre az olyan intézkedések, mint amelyek az alapeljárás tárgyát képezik, a jogszerű célok megvalósításához megfelelőek és szükségesek. Márpedig a KZD kétségeket támaszt ezen elemzés megalapozottságát illetően.
- 36 Ilyen körülmények között a KZD felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) A [2000/43] irányelv [3. cikke (1) bekezdésének h) pontja] hatálya alá tartozik-e a vizsgálandó eset?

2) Miként kell értelmezni a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett »kevésbé kedvezően járnak el« és a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében vett »bizonyos faji vagy etnikai származású személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan érinthet« [megfogalmazást]?

a) Feltétlenül szükség van-e valamely kevésbé kedvező bánásmód közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősítéséhez arra, hogy a bánásmód kedvezőtlenebb legyen, és hogy az közvetlenül vagy közvetve jogszabályban kifejezetten rögzített jogokat vagy érdekeket sértsen, vagy kevésbé kedvező bánásmódnak minősül a szó tágabb értelmében vett bármely olyan magatartás (kapcsolat), amely valamely hasonló helyzetben tanúsított magatartáshoz képest kevésbé előnyös?

- b) Arra is szükség van-e a különösen kedvezőtlen helyzetbe hozás közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősítéséhez, hogy az közvetlenül vagy közvetve jogszabályban kifejezetten rögzített jogokat vagy érdekeket sértsen, vagy tágabb értelemben véve különösen kedvezőtlen helyzetbe hozásnak minősül a különösen kedvezőtlen/előnytelen helyzetbe hozás bármely formája?
- 3) A második kérdésre adandó választól függően: abban az esetben, ha a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontja értelmében vett közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősítéshez szükség van arra, hogy a kevésbé kedvező bánásmód vagy a különösen kedvezőtlen helyzetbe hozás közvetlenül vagy közvetve jogszabályban rögzített jogot vagy érdeket sértsen,
- a) biztosítja-e az Európai Unió Alapjogi Chartájának 38. cikke szerinti rendelkezés, a [2006/32] irányelv (a (29) preambulumbekkezdés, az 1. cikk, a 13. cikk (1) bekezdése), a [2003/54] irányelv (a 3. cikk (5) bekezdése), [és] a [2009/72] irányelv (a 3. cikk (7) bekezdése) a villamos energia végső fogyasztójának ahhoz való jogát vagy ahhoz fűződő érdekét, hogy a fogyasztásmérő állását rendszeresen ellenőrizhesse, amely jogra vagy érdekre a nemzeti bíróságok előtt olyan eljárásban, mint az alapeljárás, hivatkozni lehet,
- és
- b) összeegyeztethetők-e e rendelkezésekkel az olyan nemzeti jogszabályok és/vagy az állami víz- és energiaszabályozási hatóság engedélyével folytatott olyan közigazgatási gyakorlat, amely a villamosenergia-elosztó vállalkozás számára lehetőséget biztosít arra, hogy a fogyasztásmérőket nehezen vagy egyáltalán nem megközelíthető helyeken helyezze el, ami a fogyasztók számára lehetetlenné teszi, hogy személyesen és rendszeresen ellenőrizzék és kövessék a villamosenergia-fogyasztásmérő állását?
- 4) A második kérdésre adandó választól függően, abban az esetben, ha a közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősítéshez nincs feltétlenül szükség a jogszabályban rögzített jog vagy érdek közvetlen vagy közvetett megsértésére,
- a) a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) és b) pontja alapján megengedhető-e az olyan nemzeti szabályozás vagy ítélkezési gyakorlat, mint amelyről az alapeljárásban szó van, amely a hátrányos megkülönböztetésnek minősítéshez megköveteli, hogy a kedvezőtlenebb bánásmód és a kedvezőtlenebb helyzetbe hozás közvetlenül vagy közvetve jogszabályban rögzített jogokat vagy érdekeket sértsen,
- b) és annak megengedhetetlensége esetén köteles-e a nemzeti bíróság abban az ügyben, amelyben eljár, annak alkalmazását mellőzni és [a szóban forgó] irányelvben szabályozott fogalommeghatározásokat alkalmazni?
- 5) Hogyan kell értelmezni a 2000/43 irányelv 8. cikkének (1) bekezdését?
- a) E rendelkezés megkívánja-e, hogy a sértett olyan tényeket bizonyítson, amelyek egyértelműen, vitathatatlanul és biztonsággal közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetésre engednek következtetni, vagy elegendő, ha a tények alapján pusztán feltételezhető vagy vélelmezhető ennek megtörténte?
- b) A bizonyítási teher alperesre szállását eredményezi-e az a tény, hogy egyfelől csak a városban romakerületekként ismert két városrészben helyezték a villamosenergia-fogyasztásmérőket az utcákban a villanyoszlopokra a fogyasztásmérő állásának a fogyasztó általi leolvasását lehetetlenné tévő magasságba, e két városkerület egyes részein belüli ismert kivételekkel,

másfelől pedig a villamosenergia-fogyasztásmérőket a város minden más kerületében más, a leolvasást lehetővé tevő (legfeljebb 1,70 méteres) magasságban, többnyire a fogyasztó lakásában vagy az épület homlokzatán vagy a kerítésen helyezték el?

- c) Kizárja-e a bizonyítási teher alperesre szállását az a körülmény, hogy a városban romakerületekként ismert két városrészben nem csak romák, hanem más etnikai származású személyek is élnek, vagy hogy e két kerület lakosságának mekkora része vallja magát ténylegesen romának, vagy az a körülmény, hogy a villamosenergia-elosztó vállalkozás a fogyasztásmérők e két városkerületben elvégzett, 7 méteres magasságba történt áthelyezésének okait közismertekként jellemezte?

6) Az ötödik kérdésre adandó választól függően:

- a) ha úgy kell értelmezni a 2000/43 irányelv 8. cikkének (1) bekezdését, hogy a hátrányos megkülönböztetés megtörténtének feltételezhetőnek/vélelmezhetőnek kell lennie, és ha a szóban forgó tények a bizonyítási teher alperesre szállását eredményezik, a hátrányos megkülönböztetés mely formája vélelmezhető e tények alapján: közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés, illetve zaklatás;
- b) lehetővé teszik-e a 2000/43 irányelv rendelkezései a közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek és/vagy a zaklatásnak egy jogszerű cél szükséges és alkalmas eszközök útján történő megvalósításával való igazolását;
- c) a jelen esetben a villamosenergia-elosztó vállalkozás által hangsúlyozott jogszerű célokra figyelemmel igazolható-e a két városkerületben alkalmazott intézkedés olyan helyzetben, amelyben:
- először az említett intézkedés alkalmazására a két városkerületben felhalmozódott kifizetetlen számlák, a biztonságot, a minőséget és a villamosenergia-létesítmények folyamatos és veszélytelen működését hátrányosan befolyásoló vagy veszélyeztető gyakori fogyasztói visszaélések miatt kerül sor, és másodszor a kérdéses intézkedést általános jelleggel alkalmazzák, függetlenül attól, hogy a konkrét fogyasztó kifizeti-e, vagy sem, a villamosenergia-elosztási és -ellátási számláit, és függetlenül attól, hogy megállapítható-e, hogy a konkrét fogyasztó valamely visszaélést (a fogyasztásmérő állásának manipulálása, jogosulatlan csatlakozás illetve jogosulatlan villamosenergia-vételezés vagy fogyasztás mérés és fizetés nélkül vagy a hálózatba történő bármely más jellegű, a hálózat biztonságos, minőségi, folyamatos és veszélytelen működését hátrányosan befolyásoló vagy veszélyeztető beavatkozás) követett el,
 - a hasonló visszaélések tekintetében a jogszabályok és az elosztásról szóló szerződés általános szerződési feltételei polgári jogi, közigazgatási jogi és büntetőjogi felelősséget állapítanak meg,
 - az elosztási szerződés általános szerződési feltételei 27. cikkének (2) bekezdésében foglalt kikötés, amely szerint az elosztó vállalkozásnak a fogyasztó kifejezett írásbeli kérésére lehetőséget kell biztosítania a villamosenergia-fogyasztásmérő állásának leolvasására, ténylegesen nem teszi lehetővé a fogyasztó számára a rá vonatkozó fogyasztásmérő-állás személyes és rendszeres ellenőrzését,
 - lehetőség van arra, hogy kifejezett írásbeli kérés alapján – jóllehet díjfizetés ellenében – kontroll-fogyasztásmérőt szereljenek fel a fogyasztó lakásában,

- a kérdéses intézkedés sajátos és nyilvánvaló módon utal a fogyasztó valamilyen formában megnyilvánuló tisztességtelenségére az ezen intézkedés alkalmazását előidéző okoknak az elosztó vállalkozás által állított közismert jellege alapján,
- a villamosenergia-fogyasztásmérőbe történő beavatkozással szembeni védelemhez más műszaki módszerek és eszközök is rendelkezésre állnak,
- az elosztó vállalkozás meghatalmazottja azt állítja, hogy egy másik város romák lakta kerületében alkalmazott hasonló intézkedés ténylegesen nem volt alkalmas a beavatkozások megakadályozására, és
- az e városkerületek egyikében elhelyezett elektromos létesítmény, egy trafóállomás tekintetében nem feltételezik, hogy azt a biztonság érdekében a villamosenergia-fogyasztásmérők tekintetében alkalmazottakhoz hasonló intézkedéseknek kell alávetni?”

A Bíróság hatásköréről

- 37 A KZD az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában kifejti azon indokokat, amelyek alapján véleménye szerint az EUMSZ 267. cikk értelmében „bírósnak” minősül. A bolgár kormány és az Európai Bizottság is úgy véli, hogy a KZD bíróságnak minősül, és hogy a Bíróság ennél fogva hatáskörrel rendelkezik az ezen szerv által előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdések elbírálására. A CEB és a CRB ezzel szemben kétségeket támaszt ezzel a kérdéssel kapcsolatban, és először is azzal érvel, hogy a KZD nem rendelkezik kötelező jellegű hatáskörrel, másodszor hogy ez a szerv nem nyújt kellő biztosítékot a függetlenségével kapcsolatban, harmadszor pedig, hogy a szóban forgó szerv előtt folyamatban lévő eljárás nem igazságszolgáltatási jellegű határozat meghozatalára irányul.
- 38 Ebben a vonatkozásban előjáróban felidézendő, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint annak értékeléséhez, hogy az előzetes döntéshozatalt kezdeményező szervezet az EUMSZ 267. cikk szerinti „bírósnak” jellemzőivel rendelkezik-e – ami kizárólag az uniós jog alapján eldöntendő kérdés –, a Bíróság bizonyos tényezők összességét veszi figyelembe, amelyek közé tartozik az, hogy a szervezet jogszabály alapján jött-e létre, állandó jelleggel működik-e, hatásköre kötelező jellegű-e, az eljárása kontradiktórius jellegű-e, a szervezet jogszabályokat alkalmaz-e, valamint hogy a szervezet független-e (lásd különösen a C-196/09. sz., Miles és társai ügyben 2011. június 14-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-5105. o.] 37. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 39 Emellett a Bírósághoz kizárólag olyan nemzeti bíróság fordulhat, amely előtt eljárás van folyamatban, és amelyhez igazságszolgáltatási jellegű határozat meghozatalára irányuló eljárás keretében való határozathozatal érdekében fordultak (lásd különösen a C-53/03. sz., Syfait és társai ügyben 2005. május 31-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-4609. o.] 29. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 40 Ennél fogva azt a kérdést, hogy valamely szervezet jogosult-e a Bíróság elé kérdést terjeszteni szervezeti és működési szempontok alapján kell eldönteni. Ebben a vonatkozásban valamely nemzeti szervezet akkor minősülhet „bírósnak” az EUMSZ 267. cikk értelmében, ha igazságszolgáltatási feladatokat lát el, míg ha más, többek között közigazgatási jellegű feladatokat gyakorol, ez a minősítés nem illeti meg (lásd különösen a C-192/98. sz. ANAS-ügyben 1999. november 26-án hozott végzés [EBHT 1999., I-8583. o.] 22. pontját).

- 41 Következésképpen annak meghatározása érdekében, hogy a törvény által különféle feladatokkal felruházott valamely nemzeti szerv az EUMSZ 267. cikk értelmében „bíróságnak” minősül-e, azoknak a feladatoknak a sajátos jellegét kell megvizsgálni, amelyeket az abban a konkrét normatív összefüggésben gyakorol, amelyben szükségesnek tartotta, hogy a Bírósághoz forduljon (lásd a fent hivatkozott ANAS-ügyben hozott végzés 23. pontját).
- 42 A jelen ügyet illetően tehát meg kell állapítani, hogy bár a KZD-t – különösen mint a 2000/43 irányelv 13. cikkében meghatározott egyenlő bánásmód megvalósítására ösztönző szervet – több, egyáltalán nem igazságszolgáltatási jellegű feladat gyakorlásával is felruházták, a jelen esetben a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapjául szolgáló eljárás keretében a KZD által gyakorolt feladatok tekintetében kell megvizsgálni, hogy e szerv az EUMSZ 267. cikk értelmében „bíróságnak” minősülhet-e vagy sem.
- 43 Ebben a vonatkozásban a ZZD 50. cikkéből kitűnik, hogy a KZD-nek a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet beterjesztő testülete előtt folyó eljárások alapja vagy a magát hátrányos megkülönböztetés áldozatának vélő személynek ezen rendelkezés 1. pontja értelmében vett kérelme, vagy természetes és jogi személyektől, illetve állami és helyi szervektől eredő panasz, amint azt ugyanezen 50. cikk 3. pontja kimondja, vagy pedig magától a KZD-től származó, a szóban forgó cikk 2. pontja értelmében vett kezdeményezés.
- 44 A jelen esetben a KZD által előadott, a jelen ítélet 24. pontjában ismertetett értékelésekből kitűnik, hogy V.H. Belov ehhez a szervhez mind a ZZD 50. cikkének 1. pontja alapján, mint az alapeljárás tárgyát képező intézkedéssel közvetlenül érintett személy, mind pedig a ZZD 50. cikkének 3. pontja alapján fordult, mivel állítása szerint a szóban forgó intézkedéssel érintett két kerület más lakosainak nevében is fellép.
- 45 Pontosan a KZD által egy ilyen kereset alapján ellátandó feladatokra tekintettel kell a jelen esetben megvizsgálni, hogy az EUMSZ 267. cikk értelmében a szóban forgó szerv „bíróságnak” minősül-e.
- 46 Ebből a szempontból meg kell állapítani, hogy több, köztük a CEB és a CRB által hivatkozott körülmény alapján kétséges, hogy az alapügyben a ZZD 50. cikkének 1. és 3. pontja alapján lefolytatott eljárás a jelen ítélet 39. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében igazságszolgáltatási jellegű határozat meghozatalára irányul.
- 47 Elsőként a ZZD 50. cikkének 2. pontjából az következik, hogy a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztéséhez vezető eljáráshoz hasonló eljárást ugyanazon tényállás kapcsán ugyanúgy a KZD is indíthatott volna a saját kezdeményezésére. Márpedig a Bíróság rendelkezésére álló információk alapján úgy tűnik, hogy ezen szerv elé a szóban forgó 50. cikk alapján, vagyis kérelemre, panaszra vagy hivatalból történő előterjesztésre vonatkozó feltételektől függetlenül a szóban forgó szervhez lényegében hasonló eljárás lefolytatása érdekében fordulnak, amelynek keretében többek között széles vizsgálati jogkörrel rendelkezik az adott eset körülményeinek feltárásához szükséges bizonyítékok beszerzése érdekében. Egyébiránt maguk az eredmények, amelyek elérésére az ily módon kérelem vagy panasz útján, illetve hivatalból kezdeményezett eljárások irányulnak, is hasonlóak, mégpedig a megállapított hátrányos megkülönböztetéssel való felhagyásra kötelezés és az elkövetőkkel szemben esetleges pénzbüntetés kiszabása.
- 48 Másodsorban nem vitás, hogy a KZD, a kérelemmel vagy panasszal hozzá fordult személy által megnevezetteken kívül más személyeket is perbe vonhat – amit egyébként a jelen ügyben meg is tett –, különösen ha a KZD úgy ítéli meg, hogy a szóban forgó feleket felelősség terhelheti a kérelmező/panaszos által sérelmezett hátrányos megkülönböztetésért és/vagy emiatt pénzbüntetés szabható ki rá.

- 49 Harmadsorban a Bíróság rendelkezésére álló információk alapján az sem vitás, hogy amennyiben a KZD által az elé a ZZD 50. cikke alapján terjesztett ügyben hozott határozat ellen fellebbezést nyújtanak be, akkor ez a szerv a szóban forgó fellebbezésben eljáró közigazgatási bíróság előtt alperesként lép fel. Egyébiránt, amennyiben a KZD határozatát az ily módon eljáró közigazgatási bíróság megsemmisíti, akkor ez a szerv a szóban forgó határozat megsemmisítése ellen a Varhoven administratíven sadhoz fellebbezést nyújthat be.
- 50 Negyedsorban, a közigazgatási eljárási törvényből az is következik – amint arra a tárgyalás során a CEB és a CRB hivatkozott, és V. H. Belov megerősítette –, hogy a KZD által egy olyan eljárásban, mint az alapeljárás hozott határozat ellen irányuló fellebbezés esetén a KZD-nek lehetősége van arra, hogy ezt a határozatot a kedvezményezett fél beleegyezésével visszavonja.
- 51 Mindezen körülmények alapján úgy kell tekinteni, hogy a KZD-nek az elé a ZZD 50. cikke, és különösen annak 1. és 3. pontja alapján terjesztett ügyben való eljárást befejező határozata lényegében egy közigazgatási határozathoz hasonlít, és nem ölt a Bíróságnak az EUMSZ 267. cikkében meghatározott „bíróság” fogalmára vonatkozó ítélkezési gyakorlata értelmében vett igazságszolgáltatási jelleget.
- 52 Ezenkívül, ebben a vonatkozásban le kell szögezni, hogy mivel a KZD ilyen határozatával szemben – amint láttuk – valamely közigazgatási bírósághoz fellebbezést lehet benyújtani, amely bíróság határozata maga is megfellebbezhető a Varhoven administratíven sad előtt, a szóban forgó jogorvoslati lehetőségek lehetővé teszik az EUMSZ 267. cikkében meghatározott előzetes döntéshozatali mechanizmus hatékonyságának és az uniós jog, a jelen esetben pedig különösen a 2000/43 irányelv értelmezése egységességének a Szerződés szóban forgó rendelkezése értelmében való biztosítását. A szóban forgó EUMSZ 267. cikk értelmében ugyanis az ilyen nemzeti bíróságok előzetes döntéshozatal végett a Bírósághoz fordulhatnak, vagy adott esetben kötelesek a Bírósághoz fordulni, amennyiben az uniós jog értelmezésére vagy érvényességére vonatkozó döntésre van szükség az ítéletük meghozatalához.
- 53 Ugyanígy meg kell említeni, hogy a Bíróság a Varhoven kasatsionen sad (legfelsőbb semmítőszék) 2009. január 22-i határozataival kapcsolatban és a Varhoven administratíven sad 2010. október 27-i határozataival kapcsolatban már hozott ítéletet, amelyekből az következik, hogy a ZZD két alternatív és különálló eljárást határoz meg, amelyek lehetővé teszik, hogy azok a személyek, mint V. H. Belov, akik magukat hátrányos megkülönböztetés áldozatának vélik, az azzal való felhagyást kérik. Az alapügyben a ZZD 50. cikke alapján a KZD előtt folyamatban lévő eljáráshoz hasonló közigazgatási jellegű eljárás megindításának lehetőségén kívül az érdekeltnek megvan ugyanis az a lehetősége is, hogy a polgári ügyekben eljáró Rayonen sadhoz (helyi bíróság) forduljon az azzal való felhagyás elrendelése, valamint az esetleges kártérítés megítélése érdekében.
- 54 Mivel a jelen ítélet 51. pontjában kifejtett megállapítás elegendő azon következtetés érdekében, hogy amikor a KZD-nek olyan feladatokat kell gyakorolnia, mint amelyeket az alapügy keretében el kell látnia, a szóban forgó szerv az EUMSZ 267. cikk értelmében nem ölt „bírósági” jelleget, nem szükséges megvizsgálni, hogy a KZD megfelel-e azoknak a további kritériumoknak, amelyek lehetővé teszik annak megítélését, hogy az előzetes döntéshozatalt kezdeményező szerv az EUMSZ 267. cikk értelmében vett „bíróságnak” minősül-e, következésképpen a CEB és a CRB által ebben az összefüggésben megfogalmazott egyéb kifogásokról sem szükséges határozni (lásd ebben az értelemben a C-517/09. sz., RTL Belgium ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-14093. o.] 48. pontját).
- 55 A fentiekből következik, hogy a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a KZD által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.

A költségekről

- 56 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

Az Európai Unió Bírósága nem rendelkezik hatáskörrel a Komisia za zashtita ot diskriminatsia által a 2011. július 19-i előzetes döntéshozatalra utaló határozatában feltett kérdések megválaszolására.

Aláírások